

KLASIŲ AUKLĖTOJŲ POŽIŪRIS Į BENDRAVIMO IR BENDRADARBIAVIMO SU MOKINIAIS IŠ PROBLEMINIŲ ŠEIMŲ KOKYBĘ

Kristina Kalinauskienė, Daiva Malinauskienė

Šiaulių universitetas, Edukologijos fakultetas

Įvadas

Klasės auklėtojo veiklą įvairiais aspektais nagrinėja daugelis mokslininkų, pvz.: V. Sikorskytė-Voišnienė (1997) analizuoja klasės vadovo veiklą su mokiniais; S. Dapkienė (1997) – klasės auklėtojo pedagoginį meistriškumą, bendraujant ir bendradarbiaujant su auklėtiniais; O. Jacikevičienė ir L. Rupšienė (1999) nagrinėja bendradarbiavimo ir kooperacijos, ugdant vaikus, klausimus; mokymosi bendradarbiaujant svarbą atskleidžia M. Teresevičienė, G. Gedvilienė (1999); R. Malinauskas (2000) apžvelgia žmonių bendravimo ir bendradarbiavimo problemas bei pedagogų socialinio rengimo būtinybę; V. Rajeckas (2004) apžvelgia kai kuriuos klasės auklėtojo veiklos bruožus, kurie atspindi bendrą veiklą su visais mokiniais; D. Skeirienė (2005) aiškina, kaip nuo pedagogo kompetencijos priklauso bendravimo ir bendradarbiavimo sklaida ir t. t.

Probleminių šeimų ir jose augančių vaikų situaciją savo darbuose analizuoja J. Burton (1990), G. Valickas (1997), Ž. Jonynienė (2002), S. Herm (2004), J. Žalimienė (2004), J. Guščinskienė ir G. Kondrotaitė (2006), A. Suslavičius (2006), N. Baronienė (2007), T. Černiavskienė (2008) ir kt. Tačiau analizuotoje literatūroje pasigendama detalios informacijos apie tai, kaip reikėtų tinkamai bendrauti ir bendradarbiauti su mokiniais iš probleminių šeimų. Klasės auklėtojo ir mokinių iš probleminių šeimų bendravimo ir bendradarbiavimo kokybės klausimas kol kas yra per mažai tyrinėtas ir analizuotas, o tai ir sąlygoja **mokslinės problemos** apibrėžtį.

Tyrimo tikslas – ištirti klasės auklėtojų požiūrius apie bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų kokybę.

Uždaviniai: Analizuoti pedagoginę, psichologinę, sociologinę, vadybinę literatūrą nagrinėjama tema; išsiaiškinti, kaip klasių auklėtojai vertina bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų kokybę.

Tyrimo metodai – mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, matematinės statistikos metodais atlikta tyrimo duomenų analizė (faktorinė analizė). Skaičiuoti absoliutieji ir santykiniai dažniai.

Tyrimas atliktas 2008 m. spalio–gruodžio mėnesiais penkiose Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklose. Iš jų dvi pagrindinės mokyklos (Dubijos ir V. Kudirkos) ir trys vidurinės mokyklos

(Šventupio, Vijolių ir S. Daukanto). Tyrime dalyvavo 50 klasės auklėtojų. Daugiausia jų buvo apklausta S. Daukanto vidurinėje mokykloje (42%). Dubijos pagrindinėje ir Vijolių vidurinėje mokyklose apklausta po – 18%, V. Kudirkos pagrindinėje – 12% ir Šventupio vidurinėje mokykloje – 10%.

Tyrimo dalyvavo 6–7 klasių bei 10–12 klasių auklėtojai. Pasirinktąją lėmė prielaida, kad šio amžiaus mokiniams ypač reikalingas klasės auklėtojo dėmesys, kadangi 6–7 klasėse prasideda ankstyvosios paauglystės periodas, kuris, pasak G. Navaičio (2007, p. 9), trunka nuo 12 iki 14 m., o 10–12 klasėse tęsiasi vėlyvoji paauglystė, kurios trukmė nuo 16 iki 18 m., 15-uosius metus laikant pereinamaisiais. G. Navaitis (1998) pažymi, kad, asmenybei bręstant ir didėjant jos socialinei kompetencijai, bendravimas tampa labai svarbus. Jaunesniajame amžiuje bendri žaidimai, jų metu patirtos emocijos yra pakankamas artumo pagrindas. Paauglystėje bendravimui keliami didesni doroviniai reikalavimai, vėliau ima dominuoti bendri interesai, bendra veikla. Visais amžiaus tarpsniais konfliktai su bendraamžiais, nepritapimas prie jų yra sunkiai išgyvenami. Todėl auklėtojo vaidmuo klasėje yra labai svarbus.

Klasės auklėtojo veikla, dirbant su mokiniais iš probleminių šeimų

Dauguma mokinių iš probleminių šeimų į mokyklas ateina turėdami mokymosi, elgesio ar psichologinių problemų, kurios vienaip ar kitaip pasireiškia bendraujant su bendraamžiais, pedagogais ir t. t. Dėl asocialaus elgesio, dėl išvaizdos, dėl savo šeimos socialinės padėties ir pan. šie vaikai žymiai dažniau patiria socialinę atskirtį, tampa atstumtaisiais mokyklos bendruomenėje. G. Kvieskienė (2000) pažymi, kad atstumti vaikai yra mažiau atsparūs stresiniams poveikiams negu jų bendraamžiai, jie nepasitiki ir nevertina savęs, aplinka jiems nedraugiška, priešiška ir net žiauri, jie gali tapti labai užsidarę ir abejingi viskam. G. Valicko (1997, p. 28) nuomone, atstumimas gali išprovokuoti ir agresiją. Anot autoriaus, „atstumtieji, norėdami pakeisti neigiamus savęs vertinimus, pradeda ignoruoti kitų poreikius, elgiasi šiurkščiai bei įžūliai, naudoja fizinę jėgą, grasinimus, prievartą“.

Tokiais atvejais šiems mokiniams yra itin svarbi ne tik socialinio pedagogo, bet ir klasės auklėtojo

pagalba, parama, palaikymas. Vaikas, kad ir koks jis bebūtų, iškilus sunkumams, neturi likti vienas.

N. Baronienė (2007, p. 7) cituoja Seimo narės A. Pitrenienės nuomonę apie pagalbą vaikams iš probleminių šeimų: „Vienas būdų padėti vaikui iš probleminės šeimos – skirti daugiau valandų klasės auklėtojams. Kas kitas, jei ne mokytojai pusę dienos praleidžia su vaikais, mato kuo jie gyvena, kaip elgiasi vienas su kitu, pagaliau, ar sotūs ateina į mokyklą. Sustiprinus klasės auklėtojo pareigybę, būtų žengtas, nors nedidelis, bet efektyvus žingsnelis vaiko, šeimos link“.

V. Sikorskytė-Voišnienė (1997), analizuodama klasės vadovo darbo kryptis, išskyrė individualų darbą su mokiniais ir pastebėjo, kad šis būdas labai tinka dirbant su „problemniais“ vaikais, o taip pat ir su mokiniais iš probleminių šeimų. Klasės auklėtojai, bendraudami su mokiniais iš probleminių šeimų, turėtų būti nusiteikę klausyti ir klausti, o ne pasakoti ir kalbėti, jokiū būdu nemoralizuoti, nesmerkti.

Klasės auklėtojas, bendraudamas ir bendradarbiaudamas su probleminių šeimų vaikais, privalo pasirūpinti jų popamokiniu užimtumu. V. Rajeckas (2004, p. 346) akcentuoja, kad „negalima nepažymėti tokios aplinkybės, jog dabartiniu metu, kada per 20% mokinių yra iš probleminių šeimų (asocialių ir pan.), kada taip sparčiai mokyklose plinta įvairūs kvaišalai, didėja paauglių nusikalstamumas, klasės auklėtojo veiklai būtinas išskirtinis dėmesys. Juk nuo jo veiklos labai priklauso mokinių užimtumas popamokiniu metu“. Pasak D. Bukeikaitės ir V. Pruskaus (2006), „nuo vaiko užimtumo priklauso jo vertybių formavimasis, požiūris į išsilavinimą, karjeros galimybes, sugebėjimas bendrauti, mokėjimas save išreikšti. Vaikai, kurie turi labai daug laisvo laiko, leidžiamo be jokio tikslo ir prasmės, žymiai dažniau pasiduoda neigiamai draugų įtakai ir įsijungia į deviantinę veiklą“ (p. 354). Taigi, vienas svarbiausių klasės auklėtojo uždavinių yra organizuoti tikslingą, pozityvią užklasinę veiklą mokiniams iš probleminių šeimų, kuri juos sudomintų labiau nei laisvalaikio leidimas valkataujant gatvėmis ar bendravimas su netinkamomis draugų kompanijomis ir pan. Reikia pripažinti, kad įvairių darbo su mokiniais metodų taikymas, tinkamas užimtumas yra labai efektyvi bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų priemonė.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Siekiant nustatyti, ar pedagogo amžius turi įtakos bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų kokybei, domėtasi klasių auklėtojų amžiumi. Manoma, kad bendravimo ir bendradarbiavimo sunkumų su mokiniais iš proble-

minių šeimų dėl per mažo patyrimo daugiau patiria jaunesnieji klasių auklėtojai. Daugiausia (46%) tyrime dalyvavo 36–45 metų, nemažą dalį (30%) sudarė ir 46–55 metų amžiaus klasių auklėtojai. Mažesnis dalis (6%) tyrime dalyvavusių klasių auklėtojų save priskyrė 19–25 metų bei 26–35 metų (14%) amžiaus grupėms.

Manyta, kad auklėtojų išsilavinimas taip pat gali turėti įtakos bendravimo ir bendradarbiavimo kokybei su mokiniais iš probleminių šeimų. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių auklėtojų turi aukštąjį išsilavinimą (78%). Žemesnio nei aukštasis neuniversitetinis išsilavinimas (22%) – respondentai nenurodė.

Tyrimo dalyvavo įvairių dalykų mokytojai – matematikos, fizikos, informacinių technologijų, geografijos, rusų kalbos ir literatūros, muzikos, lietuvių kalbos ir literatūros, braižybos, dailės ir darbų, anglų kalbos, istorijos, tikybos, etikos, biologijos, chemijos. Visi jie dėsto savo dalyką ir yra klasių auklėtojai.

Auklėtojai nurodė pedagoginio darbo stažą. Manoma, jog pedagoginis darbo stažas gali lemti bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų kokybę. Dauguma auklėtojų (42%) nurodė, jog pedagoginį darbą dirba dvidešimt vienerius ir daugiau metų. Tik kelių auklėtojų pedagoginio darbo stažas iki ketverių metų.

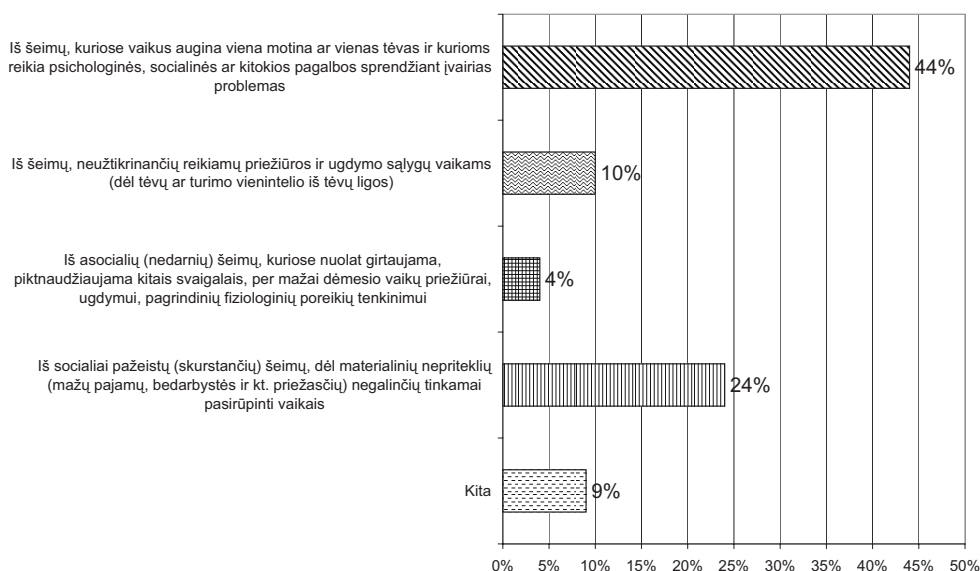
Domėtasi, kiek metų auklėtojai dirba auklėjamąjį darbą. Respondentų pasiskirstymo rodikliai pagal auklėjamojo darbo stažą buvo labai įvairūs – nuo mažiau nei vienerių metų iki 31 metų.

Daugiausia tyrime dalyvavusių klasių auklėtojų nurodė turintys vyr. mokytojo (46%) ir mokytojo metodininko (36%) kvalifikacinę kategoriją. Mokytojo kategoriją turi 16% tyrime dalyvavusių auklėtojų.

Išsamiai aptarus respondentų demografines charakteristikas ir tyrimo metu tikrinant kai kurias hipotetines prielaidas dėl kelių demografinių kintamųjų įtakos auklėtojų bendravimo ir bendradarbiavimo kokybei su mokiniais iš probleminių šeimų, nustatyta, kad, nepriklausomai nuo auklėtojų išsilavinimo, amžiaus bei pedagoginio darbo stažo, auklėtojų iš probleminių šeimų bendravimas su auklėtojais yra panašus kaip ir su vaikais iš neprobleminių šeimų. Dauguma klasių auklėtojų apibūdina mokinių iš probleminių šeimų bendravimą su jais daugiau teigiamai negu neigiamai.

Kiti tyrimo instrumento klausimai buvo skirti klasių auklėtojų ir mokinių iš probleminių šeimų bendravimo ir bendradarbiavimo kokybei nustatyti.

Klasių auklėtojų prašyta nurodyti, kuriam iš anketoje pateiktų probleminių šeimų tipų priklauso dauguma jų klasėje besimokančių mokinių (pav.).

Pav. Klasių auklėtojų atsakymų pasiskirstymas pagal mokinių priskyrimą probleminės šeimos tipui (N = 50)

44% auklėtojų nurodė, kad daugiausia jų auklėjamojoje klasėje yra mokinių iš probleminių šeimų, kuriose vaikus augina viena motina ar vienas tėvas ir kurioms reikia psichologinės, socialinės ar kitokios pagalbos, sprendžiant įvairias problemas. Beveik ketvirtadalis (24%) nurodė, kad jų klasėse daugumą tokių vaikų sudaro mokiniai iš socialiai pažeistų (skurstančių) šeimų, dėl materialinių nepriteklių (mažų pajamų, bedarbystės ir kt. priežasčių) negalinčių tinkamai pasirūpinti vaikais. Mažiausiai auklėtojų (4%) nurodė šeimas, neužtikrinančias reikiamų priežiūros ir ugdymo sąlygų vaikams (dėl tėvų ar turimo vienintelio iš tėvų ligos). 9 proc. auklėtojų pasirinko variantą „Kita“ ir komentavo, kad jų klasėse daugumą vaikų iš probleminių šeimų sudaro mokiniai, kurių tėvai išvykę dirbti į užsienį, o

vaikais rūpinasi seneliai ar giminės. Auklėtojų teigimu, yra atvejų, kai vaikas, materialiai aprūpinamas, bet gyvena vienas, mama grįžta tik kelioms dienoms ir vėl ilgam išvyksta. Anot auklėtojų, tokias šeimas taip pat galima būtų priskirti probleminių grupei. Dauguma tyrime dalyvavusių klasių auklėtojų mano, kad bendravimui ir bendradarbiavimui su mokiniais iš probleminių šeimų reikia skirti ypatingą dėmesį.

Klasių auklėtojų prašyta įvertinti savo asmenines ir profesines savybes, kurios gali būti svarbios bendraujant su aptariamąsios grupės auklėtiniais.

Atlikta asmeninių ir profesinių savybių, lemiančių bendravimo su auklėtiniais iš probleminių šeimų ypatumus, faktorinė analizė, kurios metu išsiskyrė 4 interpretuoti faktoriai. Statistiniai rodikliai pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. Asmeninių ir profesinių savybių, kuriomis auklėtojai vadovaujasi bendraudami su auklėtiniais iš probleminių šeimų, analizė (N = 50)

Faktoriai	Savybės	Faktorinis svoris, L	Aprašomoji sklaida, %	KMO
Auklėtojų dorovinių – moralinių savybių faktorius	Draugiškas	0,875	18,8	0,74
	Teisingas	0,857		
	Atlaidus	0,774		
	Jautrus	0,633		
	Negriežtas	0,554		
Auklėtojų teigiamų savybių faktorius	Tolerantiškas	0,716	15,9	
	Nuoširdus	0,678		
	Kantrus	0,654		
Auklėtojų dalykinių savybių faktorius	Pagarbus	0,805	14,7	
	Dalykiškas	0,799		
	Išlaikantis atstumą	0,695		
Auklėtojų neigiamų savybių faktorius	„Šaltas“	0,768	11,4	
	Niekinantis	0,696		
	Abejingas	0,574		
	Emocingas	0,566		

Iš 1 lentelės duomenų matyti, kad savybių kintamųjų ir ekstrahuotų faktorių koreliacijos koeficientai didesni už 0,6. Tai liudija apie stiprų tarpusavio ryšį. Aprašomoji sklaida taip pat liudija, kad gauti faktoriai atspindi matuojamus požymius.

Pirmasis, antrasis ir trečiasis faktorius apima auklėtojų savybes, kurios teigiamai charakterizuoja jį kaip asmenybę. Ketvirtasis faktorius jungia auklėtojų neigiamas savybes: šaltas, niekinantis, abe-

jingas. Matyti, kad auklėtojai yra linkę save apibūdinti daugiau teigiamai negu neigiamai mokinių atžvilgiu. Klasių auklėtojai tvirtina, jog, bendraudami su auklėtiniais iš probleminių šeimų, jie beveik niekada nesivadovauja arba labai retai vadovaujasi neigiamomis savybėmis.

Tyrimu aiškintasi, kas labiausiai padeda klasių auklėtojams (2 lentelė).

2 lentelė. *Pagalba auklėtojams, sprendžiant auklėtinių iš probleminių šeimų problemas (N = 50)*

Šaltiniai	Faktorinis svoris, L	Aprašomoji sklaida, %	KMO
Mokyklos socialinis pedagogas	0,942	74,7	0,84
Kiti pedagogai	0,931		
Mokyklos administracija	0,922		
Kitos šeimos	0,899		
Policijos pareigūnai	0,822		
Vaiko teisių apsaugos skyriaus darbuotojai	0,778		
Mokykloje dirbantys psichologai	0,730		

Iš 2 lentelės duomenų matyti, kad klasių auklėtojai, aiškindamiesi auklėtinių problemas, sulaukia pagalbos iš įvairių asmenų ar tarnybų. Tai nustatyta pagal faktorinio svorio reikšmes, kurios yra labai aukštos. Visgi mažiau pagalbos klasių auklėtojai sulaukia iš mokyklos psichologų, vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojų.

Kai kurie klasių auklėtojai, atsakinėdami į klausimą apie pagalbos šaltinius, netgi įrašė komentarą, kad mokykla neturi tokio specialisto, kaip psichologas. Tai rodo, kad tiek auklėtojai, tiek mokiniai neturi galimybės kreiptis pagalbos į psichologą. Kitų mokyklų klasių auklėtojai nurodė, kad su mokyklos psichologu tiesiog nėra kontakto. Toks atsakymas gali būti interpretuojamas dvejopai, t. y. auklėtojai su psichologu nebendradarbiauja, arba mokykloje nėra psichologo etato. Pavieniuose atsakymuose aptikta ir tokių komentarų: ieškoti pagalbos vaiko teisių apsaugos skyriuje arba tarp policijos pareigūnų dar neteko, nes nesusiklostė aplinkybės, verčiančios kreiptis pagalbos į paminėtąsias tarnybas.

Daugiau kaip pusė (64%) auklėtojų tvirtino pasitikintys, o ketvirtadalis (26%) teigė – nepasitikintys mokiniais iš probleminių šeimų. Nepasitikėjimą auklėtiniais iš probleminių šeimų, pedagogai argumentavo mokinių **neatsakingumu** (pvz., „Ne kartą yra apvylė“; „Yra atvejų, kad nuvylė mane, nesilaikė duoto žodžio“; „Dėl blogo elgesio (piktybinio)“; „Sunku jais tikėti, nes nesilaiko pažadų“), **polinkiu meluoti** (pvz., „Yra melagiai, nesilaiko duoto žodžio“; „Jie įpratę meluoti, nes mato, kaip taip daro jų tėvai“).

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, ar mokiniai iš probleminių šeimų yra aktyvūs užklasinėje veikloje. Auklėtinių iš probleminių šeimų aktyvumas užklasinėje veikloje gali būti vienas iš rodiklių,

apsprendžiančių bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę tarp jų ir klasės auklėtojo. Pusė tyrime dalyvavusių klasių auklėtojų nurodė, jog auklėtiniai iš probleminių šeimų nėra aktyvūs jų organizuojamų renginių dalyviai. Savo atsakymus grindžia argumentais, jog aktyvumą slopina **ribotos finansinės galimybės** (pvz., „Kartais kliudo finansinės galimybės“; „Ekskursijoms neturi pinigėlių“; „Jaučiasi atstumti, nes kai kurių finansinės galimybės labai ribotos“), **nepasitikėjimas savimi** (pvz., „Nepasitiki savimi, bijo pašaipų“; „Mano, kad yra ne tokie sumanūs kaip kiti, nepasitiki savo jėgomis, bijo, kad nepasiseks“; „Dažnai jiems pritūksta drąsos“), **paties pedagogo negebėjimas sudominti** (pvz., „Gal nesugebu sudominti“). Dar buvo argumentuojama, kad mokiniams iš probleminių šeimų trūksta noro, jie retai pasirodo mokykloje, yra įsitikinę, jog tai ne jiems. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nemaža dalis auklėtojų (40%) tvirtino, jog mokiniai iš probleminių šeimų yra pakankamai aktyvūs organizuojamuose renginiuose.

Auklėtojų dauguma (74%) tvirtino, jog jie tariasi su auklėtiniais iš probleminių šeimų dėl mokyimo ar laisvalaikio organizavimo. Tik keletas teigė, jog to nedaro, nes, anot jų, **mokiniai neturi, ką patarti** (pvz., „O ką jie gali man patarti“; „Moksleiviai iš neprobleminių šeimų – geresni patarėjai“), jog **mokiniai yra abejingi** (pvz., „Nes jiems jokio skirtumo, kas, kaip ir kada vyksta ar vyks“; „Jie nelabai leidžiasi į kalbas apie tai ir sako „Darykit, ką norit“), jog jie yra **nekompetentingi** (pvz., „Na, dėl mokyimo organizavimo jie nėra tokie kompetentingi, kad galėtų patarti“; „Manau, kad pakankamai gerai tai galiu padaryti pati“).

Klasių auklėtojų buvo klausama, kaip jie supranta bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę tarp

auklėtojo ir auklėtinių. Vyravo nuomonė, jog bendravimo ir bendradarbiavimo kokybė tarp auklėtojo ir auklėtinių pasireiškia abipuse pagarba, tolerancija. Auklėtojai akcentavo nuoširdžius tarpusavio santykius, grįstus pasitikėjimu, abipusiu supratimu, tarpusavio pagalba, sprendžiant iškilusias problemas, dėmesingumu, mokėjimu išklausti, išsiklausti ir išgirsti kitą, atsakomybe už savo poelgius, bendrumo jausmu, bendro tikslo siekimu, susitarimu, vienas kito palaikymu. Tai reikalauja iš auklėtojų ir teigiamų paskatų, pedagoginio pasiruošimo ir kryptingos veiklos.

Išvados

1. Auklėtojai mano, jog bendravimui su auklėtiniais iš probleminių šeimų reikia skirti daugiau dėmesio, nes jie stokoja šiltų santykių namuose, neturi bendravimo įgūdžių, turi psichologinių problemų, išgyvena socialinę atskirtį, sunkiau socializuojasi ir adaptuojasi, turi mokymosi ir lankomumo problemų, stokoja informacijos apie tai, kur galėtų kreiptis pagalbos įvairiais klausimais.
2. Tyrimu nustatyta, kad, nepriklausomai nuo auklėtojų išsilavinimo, amžiaus bei pedagoginio darbo stažo, auklėtinių iš probleminių šeimų bendravimas su auklėtojais yra panašus kaip ir su vaikais iš neprobleminių šeimų. Dauguma klasių auklėtojų įvertina mokinių iš probleminių šeimų bendravimą su jais daugiau teigiamai negu neigiamai.
3. Sprendžiant mokinių iš probleminių šeimų problemas, paaiškėjo, kad daugiausia pagalbos sulaukiama iš mokyklos socialinio pedagogo, kitų pedagogų ir mokyklos administracijos. Mažiausiai – iš psichologo, vaiko teisių apsaugos skyriaus darbuotojų.
4. Tarp auklėtojų ir mokinių dažnai trūksta pasitikėjimo. Auklėtojai nepasitiki auklėtiniais iš probleminių šeimų, nes šie nesilaiko duoto žodžio ir yra linkę meluoti.
5. Mokiniai iš probleminių šeimų yra pasyvūs užklasinėje veikloje. Pasyvumo priežastys: ribotos finansinės galimybės, pasitikėjimo savimi stoka, pedagogo nesugebėjimas sudominti ir įtraukti mokinius į organizuojamą veiklą.

Literatūra

1. Baronienė N., 2007 birželio 1–7 d., Reikia gelbėti šeimą, ne vaiką nuo šeimos. *Laikas*. Nr. 22 (196). P. 7.
2. Bukeikaitė D., Pruskus V., 2006, Agresyvus nepilnamečių elgesys mokykloje: priežastys ir raiškos ypatumai. Šiuolaikinė mokykla sociologų objektyve. *Jaunųjų sociologijos mokslininkų darbai*. Vilnius: VPU leidykla.

3. Burton, J., 1990, *Conflikt Human Needs Theory*. Vol. 2 of the Conflikt Series. Macmillan.
4. Černiavskienė T., 2008, Vilniaus policijos klubo vaikams ir jaunimui veiklos pristatymas. Tarptautinė konferencija „Tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarba, dirbant su rizikos grupės vaikais ir jaunimu. Vilniaus policijos klubo vaikams ir jaunimui patirtis ir pasiekimai [Žiūrėta 2008-12-05]. Prieiga per internetą: <media.search.lt/GetFile.php?OID=192245&FID=562863>.
5. Dapkienė S., 1997, *Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima*. Šiauliai: Saulės Delta.
6. Guščinskienė J., Kondrotaitė G., 2006, Socialinės rizikos šeimų problemos: Pagėgių savivaldybės atvejo situacija. *Socialinis darbas*. Mokslo darbai. Nr. 5 (2). P. 15–23. Vilnius: Mykolo Riomerio universiteto Leidybos centras.
7. Herm S., 2004, *Sunkūs vaikai: praktiniai patarimai auklėtojams ir tėvams*. Vilnius: Alma littera.
8. Jacikevičienė O., Rupšienė L., 1999, *Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus: mokomoji knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
9. Jonynienė Ž., 2002, Asocialaus vaikų elgesio prielaidos mokykloje. *Socialinis darbas*. Mokslo darbai. Nr. 2 (2). P. 24–37. Vilnius: Mykolo Riomerio universiteto Leidybos centras.
10. Kviessienė G., 2000, *Socializacijos pedagogika. Įvadas į socialinę pedagogiką. Mokymo priemonė socialinės pedagogikos studentams*. Vilnius: Baltijos kopija.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Nacionalinės nevyriausybinų organizacijų vaikų dienos centrų 2002–2004 metų programos. Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/>>. [Žiūrėta 2008-05-04].
12. Malinauskas R., 2000, Žmonių bendravimo ir bendradarbiavimo problemos bei pedagogų socialinio rengimo būtinybė. *Pedagogika*. T. 40. P. 121–134. Vilnius: VPU leidykla.
13. Navaitis G., 1998, *Psichologinė parama vaikui*. Vilnius: Kronta.
14. Navaitis G., 2007, Psichologinė parama paaugliams ir jų tėvams. Vilnius: Kronta.
15. Rajeckas V., 2004, *Pedagogikos pagrindai*. Studijų knyga. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
16. Sikorskytė-Voišnienė V., 1997, *Klasės vadovo atmintinė*. Vilnius: Eugrimas.
17. Skeirienė D., 2005, Kaip nuo pedagogo kompetencijos priklauso bendradarbiavimo sklaida. *Žvirblių takas*. [Žiūrėta 2008-05-04]. Prieiga per internetą: <http://www.gimtasiszodis.lt/skeiriene_05_2.htm>.
18. Suslavičius A., 2006, *Socialinė psichologija*. Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams ir ne tik jiems. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
19. Teresevičienė M., Gedvilienė G., 1999, *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius: Garnelis.
20. Valickas G., 1997, *Psichologinės asocialaus elgesio ištakos*. Monografija. Vilnius: Lietuvos teisės akademija.
21. Žalimienė L., 2004, *Skurdo subkultūros ypatumai (Socialinio darbo aspektas)*. *Socialinės grupės: nepritekliaus žymės*. Sudarė Vosiliūtė A. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.

THE OPINION OF CLASS MENTORS ABOUT THE QUALITY OF COMMUNICATION AND COLLABORATION WITH STUDENTS FROM PROBLEMATIC FAMILIES

Kristina Kalinauskienė, Daiva Malinauskienė

Summary

The aim of the research is to explore the opinion of class mentors about the quality of communication and collaboration with students from problematic families. To achieve the aim, the following objectives were set: to analyze pedagogical, psychological, sociological, management literature on topic explored; to explore the opinion of class mentors about the quality of communication and collaboration with students from problematic families. Fifty class mentors from five Šiauliai town comprehensive schools participated in the research.

The article suggests that today a school does not ensure social rehabilitation of children who grow up in the problematic families. Often there is wrong behaviour with poor, talentless, not pretty, “different” children as well as with children whose parents are addicted to alcohol, careless, poor, disabled, separated and so on. The mentor is a person who has to be the closest to the child, independently of the family the child is from. However, relatively scant attention was paid to the quality of communication and collaboration between students from problematic families and a class mentor until these days, it remained almost unexplored. There is a lack of information and means that could help to analyze the current situation in detail, to clear up whether communication and collaboration between these representatives of the class community is sufficient, what the importance of it for these children is, how the life of these children could change if the mentor of the class paid more attention to communication and collaboration.

Keywords: quality of communication and collaboration; class mentor; students from problematic families.

KLASIŲ AUKLĖTOJŲ POŽIŪRIS Į BENDRAVIMO IR BENDRADARBIAVIMO KOKYBĘ SU MOKINIAIS IŠ PROBLEMINIŲ ŠEIMŲ

Kristina Kalinauskienė, Daiva Malinauskienė

Santrauka

Tyrimo tikslas: ištirti klasės auklėtojo požiūrį į bendravimo ir bendradarbiavimo kokybę su mokiniais iš probleminių šeimų. Uždaviniai: Analizuoti pedagoginę, psichologinę, sociologinę, vadybinę literatūrą nagrinėjama tema; išsiaiškinti, kaip klasių auklėtojai vertina bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų kokybę. Tyrime dalyvavo penkių Šiaulių miesto bendrojo lavinimo mokyklų 50 klasių auklėtojų.

Straipsnyje akcentuojama, jog šiandien mokykla neįtikrina probleminėse šeimose augančių vaikų socialinės reabilitacijos. Dažnai neteisingai elgiamasi su neturtingais, negabiais, negražiais, „kitokiais“ vaikais, taip pat su vaikais, kurių tėvai geriantys, nerūpestingi, neturtingi, neįgalūs, išsiskyrę ir pan. Klasės auklėtojas yra tas asmuo, kuris turi būti arčiausiai vaiko, nepriklausomai nuo to, iš kokios šeimos vaikas yra kilęs. Tačiau iki šiol palyginti mažai domėtasi ir beveik netyrinėta klasės auklėtojo ir mokinių iš probleminių šeimų bendravimo ir bendradarbiavimo kokybė. Stojama informacijos, priemonių, kurios padėtų detaliau išanalizuoti esamą situaciją, išsiaiškinti, ar bendravimas ir bendradarbiavimas tarp šių klasės bendruomenės atstovų yra pakankamas, kokia yra jo svarba šiems vaikams, kaip galėtų pasikeisti šių mokinių gyvenimas, jei klasės auklėtojas bendravimui ir bendradarbiavimui su jais skirtų daugiau dėmesio.

Prasminiai žodžiai: bendravimo ir bendradarbiavimo kokybė, klasės auklėtojos, mokiniai iš probleminių šeimų.

Įteikta 2009-04-27